

SPORTO VADYBININKŲ PROFESINĖS KARJEROS PASIRINKIMĄ LEMIANTYS VEIKSNIAI IR ASMENYBĖS SAVYBĖS

Irena Valantinienė, Lina Eidukaitienė

Lietuvos kūno kultūros akademija, Kaunas, Lietuva

Irena Valantinienė. Vadybos ir verslo administravimo magistrė. Lietuvos kūno kultūros akademijos edukologijos krypties doktorantė. Mokslinių tyrimų kryptis — sporto vadybininkų kompetencijos ugdymas.

SANTRAUKA

Straipsnyje pateikiama sporto vadybininkų profesinės karjeros pasirinkimo analizė universitetinių profesinių studijų proceso pradžioje (I kurso) ir pabaigoje (IV kurso) (apklausti Lietuvos kūno kultūros akademijos turizmo ir sporto vadybos specialybės studentai). Tyrimu siekta išsiaiškinti, kokie išoriniai ir vidiniai veiksniai lemia sporto vadybininkų profesinės karjeros pasirinkimą. Mokslinė problema yra ta, kad tyrimais nėra išskirta veiksmų ir asmenybės savybių, turinčių įtakos sporto vadybininko profesinės karjeros pasirinkimui, ir kaip tai susiję su kursu, kuriame studentai mokosi.

Tiriamąją imtį sudarė 203 I kurso ir 195 IV kurso studentai. Studentai pasirinkti netikimybinės atsitiktinės atrankos principu. Remiantis VDU Sociologijos katedros anketa „Profesija“ (Savickienė, 2000) buvo sudaryta modifikuota apklausos anketa, kuri padėjo nustatyti turizmo ir sporto vadybos specialybės studentų profesinės karjeros planavimą ir pasirinkimą lemiančius veiksnius, ištirti jų asmenines savybes ir, studentų nuomone, su vadybininko profesine karjera susijusias savybes, vertybes darbe, kurias padėtų siekti karjeros, informacijos trūkumą, susijusį su vadybininko profesine karjera.

Didžioji dauguma I kurso (2001—2002 m.) (86,79%) ir IV kurso studentų (2004—2005 m.) (85,71%) kaip veiksnius, labiausiai turinčius įtakos jų pasirengimui profesinei karjerai, išskyrė informacijos teikimą per TV, radiją ir kitas informavimo priemones. Jie stengėsi geriau pažinti save, savo poreikius bei domėjosi mokymo įstaigų teikiama informacija.

Vertindami asmenines su profesine karjera susijusias savybes absoliuti dauguma (100%) respondentų IV (2004—2005 m.) kurse įvardijo gebėjimą bendrauti bei pasitikėjimą savimi, ir su tuo sutiko didžioji dauguma (98,18%) respondentų I kurse (2001—2002 m. m.). IV kurse (2004—2005 m. m.) studentai antra pagal svarbą nurodė iniciatyvumą, trečia — valios, ištvėmės ir puikių intelektualinių gebėjimų reikšmę, o I kurse (2001—2002 m. m.) respondentai antra laikė atsakomybės jausmą, trečia — valių ir ištvėrmę.

Raktažodžiai: profesinis rengimas, karjera, sporto vadyba.

ĮVADAS

Kaip teigiama „Mokymosi visą gyvenimą memorandumė“ (2001), Europa įžengė į žinių visuomenės amžių, ir tai turės įtakos kultūriniam, ekonominiam bei socialiniam gyvenimui. Mokymosi, gyvenimo ir darbo modeliai labai sparčiai keičiasi. Individai privalo prisitaikyti prie pokyčių, bet turi keistis ir veiklos būdai. 2000 m. Lisabonoje Europos Taryba akcentavo, kad sė-

kingą perėjimą į žiniomis pagrįstą visuomenę turi lydėti pokyčiai švietimo sistemoje, pavyzdžiui, mokymasis visą gyvenimą. Šiuo metu diskutuojama apie išsamią mokymosi visą gyvenimą strategiją individualiu ir instituciniu lygiu visose visuomeninio, asmeninio gyvenimo srityse.

Anot K. Miškinio (2000), Lietuvos kūno kultūros ir sporto organizacijos plečia savo veiklą

nuolat besikeičiančiomis politinėmis, socialinėmis ekonominėmis sąlygomis. Kuriamos naujos organizacijos — klubai, sporto šakų federacijos, asociacijos, kurioms būdingas savitas veiklos būdas, ekonominis statusas ir nuosavybės forma. Kūno kultūros ir sporto paslaugų teikimas ir vartojimas tobulėjant rinkos santykiams kelia didesnius reikalavimus specialistų profesiniam parengtumui bei tobulinimui. Tai skatina naujo tipo ir elgesio stiliaus vadovų, gebančių suburti žmones spręsti sudėtingus uždavinius, poreikį.

Šiandien klasikinės ugdymo paradigmos vidiniai prieštaravimai yra pasiekę tokį lygį, kad ja grindžiamas ugdymas nebegali tenkinti nei individo, nei visuomenės poreikių (Adamonienė ir kt., 2001; Adomaitienė, 2002). Keliami reikalavimai ne tik profesinei kvalifikacijai, bet ir jos nuolatiniam tobulinimui. Šiandieninėje profesinio rengimo paradigmoje mokymasis, profesinis rengimas pradedamas grįsti individualybės ugdymu ir visapusišku lavinimu, o ne vien profesinių žinių, mokėjimų perteikimu, įgūdžių formavimu. Minėti autoriai teigia, kad profesinio rengimo srityje sprendžiamas prieštaravimas tarp besimokančiųjų poreikio įgyti kvalifikacijas (profesinio pritaikymo ir profesinio sumanumo) ir jų poreikio įgyti išsilavinimą, paremtą asmenybės vystymusi, nuolatiniu jos tobulinimusi (profesiniu brandumu, savarankiškumu).

Kaip teigia S. Laskienė (2003), sporto organizacijos savotiškai priklauso nuo sporto ir verslo pasaulių, jų vidinės ir išorinės aplinkos, todėl pasidaro nebeaišku, kas turėtų vadovauti šiuolaikinei sporto organizacijai.

C. Beccarini (2000), apibūdinamas šiuolaikiškų sporto organizacijų ypatumus, iškelia vadovų vaidmenį ir teigia, kad daugumoje Europos šalių sporto vadovams jokie formalūs profesinės kvalifikacijos reikalavimai, priešingai nei treneriams, nekeliama. Sporto organizacijos dėl lanksčios, į paslaugų sritį orientuotos, politikos stokos linę priešintis naujovėms. Nors sportas vis labiau tampa tikruoju verslu, didžioji dalis sporto pasaulio (elito sporto) nesutinka, kad juos vertintų kaip produktą. Todėl studijuojant sporto vadybą nacionalinių ar tarptautinių švietimo sistemų problemos siejamos su kvalifikacijos pripažinimu: iki šiol nekeliama jokie formalūs kvalifikacijos reikalavimai.

Kaip pastebi C. Beccarini (2000), ryškėja tendencija įstatymais reguliuoti profesinę kvalifikaciją, todėl su šia problema šiandien jau susiduria ir sporto vadybos sektorius. Čia svarbų vaidmenį įgyja sporto vadybininkų kompetencijos ir kva-

lifkacijos sampratų santykis sporto organizacijų specifinės veiklos ir kaitos procese.

Pagal Tarptautinį standartinį profesijų klasifikatorių (ISCO 88) (Elias, Birch, 1994) sporto profesijos apima visus asmenis, kurie užsiima mokama sportine veikla ar tiesiogiai jai vadovauja (Le Roux et al., 1999; Čingienė ir kt., 2003). Sporto profesiją apibrėžiantis kriterijus yra teorinės ir praktinės sporto žinios, jų pritaikomumas. Pastaruoju metu išskiriamos dvi sporto darbuotojų grupės: vienoje iš jų — sportininkai, kurie puikiai išmano savo darbą praktiškai (įvairių šakų sportininkai), bet neužsiima jo organizavimu, kitoje — sporto vadovai (įvairaus lygio sporto administratoriai), kurie ne visada būna atėję iš sporto pasaulio ir dažniausiai būna ne administravimo specialistai. Praktikai bando įrodyti, kad svarbu gerai pažinti sporto pasaulį, o specialusis profesinis parengimas nėra labai svarbus. Institucijos, rengiančios sporto vadybininkus, yra įsitikinusios, kad daug svarbiau parengti universalų administratorių, kuris vėliau galės specializuotis organizuodamas konkretų verslą ar sportinę veiklą. Kuris požiūris yra naudingesnis šiuolaikinei sporto organizacijai, lieka neaiškus, todėl kėlėme šiuo laikotarpiu itin aktualų probleminį klausimą: kokie veiksniai lemia sporto vadybininkų profesinį pasirinkimą?

Tyrimo objektas — sporto vadybininkų profesinės karjeros pasirinkimą lemiantys veiksniai ir asmenybės savybės.

Tyrimo tikslas — nustatyti ir palyginti būsimųjų sporto vadybininkų profesinės karjeros pasirinkimą lemiančius veiksnius bei asmenybės savybes, susijusias su sporto vadybininko profesine karjera.

Tyrimo uždaviniai:

1. Nustatyti ir palyginti sporto vadybininkų asmenybės savybes, susijusias su vadybininko profesine karjera, remiantis I ir IV kurso sporto vadybininkų vertinimo duomenimis.
2. Atskleisti būsimųjų sporto vadybininkų profesinį pasirinkimą lemiančius veiksnius, remiantis I ir IV kurso sporto vadybininkų vertinimo duomenimis.

TYRIMO METODAI IR ORGANIZAVIMAS

Metodai. Remiantis VDU Sociologijos katedros anketa „Profesija“ (Savickienė, 2000), buvo sudaryta modifikuota apklausos anketa, kuri padėjo išanalizuoti ir palyginti asmenybės savybes, susijusias su vadybininko profesine karjera, atskleisti būsimųjų sporto vadybininkų profesinės karjeros pasirinkimą lemiančius veiksnius.

Anketinės apklausos duomenys buvo apdorojami matematinės statistikos metodais. Atliekant tyrimo rezultatų statistinę analizę, buvo panaudota *Excel*, *SPSS 11 for Windows* programa, skirta socialiniams tyrimams. Skirtumams tarp respondentų atsakymų (kurių duomenys išreikšti procentais) vertinti naudotas *chi* kvadrato (χ^2) kriterijus.

Tyrimo organizavimas. Tyrimas atliktas apklausiant Lietuvos kūno kultūros akademijos Sporto technologijų ir turizmo (STT) fakulteto I ir IV kurso turizmo ir sporto vadybos (TSV) specialybės studentus. Analizės ir duomenų palyginimo tyrimas buvo atliekamas 2001—2002 m. m. I kurso pradžioje ir 2004—2005 m. m. IV kurso pabaigoje, apklausiant tuos pačius studentus bei 2001—2002, 2002—2003, 2003—2004, 2004—2005 m. m. I ir IV kursuose. Buvo tiriami 203 I kurso ir 195 IV kurso studentai. Tiriamieji pasirinkti netikimybinės atsitiktinės atrankos principu. Anketavimas buvo atliekamas anonimiškai.

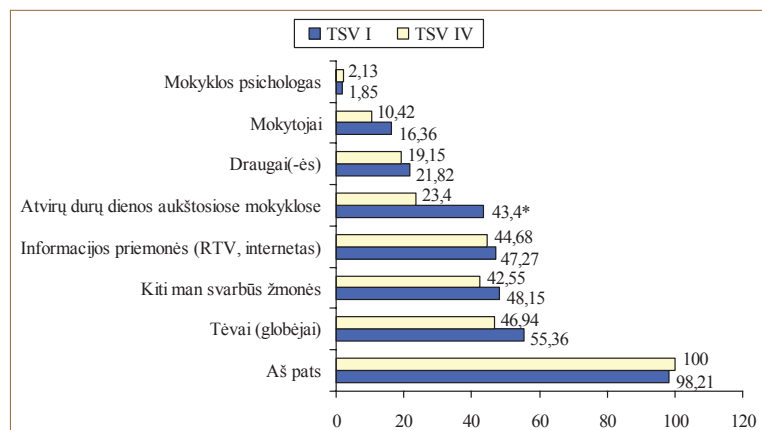
REZULTATAI

Vertindami veiksnius ir asmenis, paveikusius jų profesinės karjeros pasirinkimą, absoliuti dauguma respondentų IV kurse (2004—2005 m. m.) ir didžioji dauguma respondentų I kurse (2001—2002 m. m.)

pripažino savo asmeninį pasirinkimą. Mažiausiai svarbi respondentams tiek I, tiek IV kurse — mokyklos psichologo įtaka. Mokytojų įtaką pripažino kiek daugiau nei dešimtadalis respondentų IV kurse (2004—2005 m. m.) ir kiek daugiau nei aštuntadalis I kurse (2001—2002 m. m.). Draugų padarytą įtaką, renkantis profesinį kelią tiek I (2001—2002 m. m.), tiek IV kurse (2004—2005 m. m.) pripažino tik penktadalis respondentų. Nagrinėjant atvirų durų dienų aukštosiose mokyklose padarytą įtaką profesijos pasirinkimui pastebimas statistiškai patikimas atsakymų rezultatų skirtumas: su šiuo teiginiu sutiko tik penktadalis respondentų IV kurse (2004—2005 m. m.), tuo tarpu I kurse (2001—2002 m. m.) šį atsakymo variantą pasirinko dvigubai daugiau respondentų. Tokią požiūrio kaitą galima būtų aiškinti, kaip per laiką pakitusią nuomonę: ką tik įstojus į universitetą atvirų durų dienų įtaka atrodo didesnė nei tuomet, kai jau universitetinių studijų procesas po truputį artėja į pabaigą, o prieš beveik ketverius metus buvę reikšmingi dalykai šiandien įgauna naują prasmę (1 pav., 1—2 lent.).

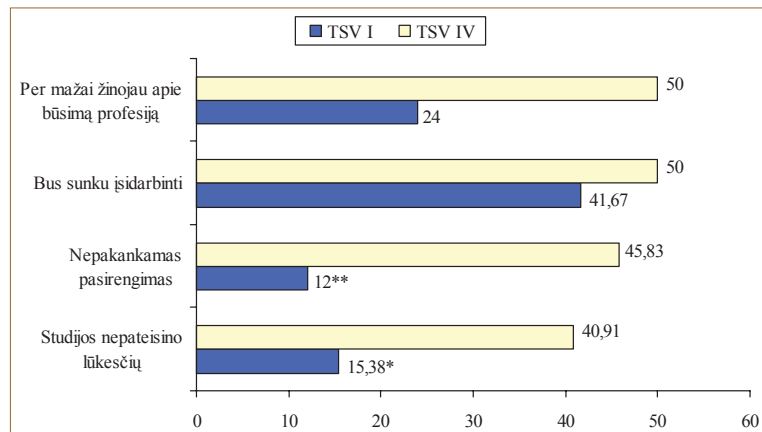
Įvardydami priežastis, dėl kurių ketinama keisti profesiją, tos pačios grupės respondentų daugiau nei trečdalis I kurse (2001—2002 m. m.) ir pusė IV kurse (2004—2005 m. m.) dažniausiai sutiko su teiginiu, kad bus sunku įsidarbinti, pusė ap-

1 pav. Studentų profesinės karjeros pasirinkimą lemiančių veiksnių skirstinys (%) 2001—2002 m. m. I kurse ir 2004—2005 m. m. IV kurse

Pastaba. * — statistiškai reikšmingas atsakymų rezultatų skirtumas ($p < 0,05$).

2 pav. Priežasčių, dėl kurių studentai ketina rinktis kitą profesiją, skirstinys (%) 2001—2002 m. m. I kurse ir 2004—2005 m. m. IV kurse

Pastaba.

* — statistiškai reikšmingas atsakymų rezultatų skirtumas ($p < 0,05$);

** — statistiškai reikšmingas atsakymų rezultatų skirtumas ($p < 0,01$).

Veiksniai	Metai				Skirtumas tarp 2003—2004 m.
	2002	2003	2004	2005	
Aš pats	98,21	97,92	98,18	96,0	
Tėvai (globėjai)	55,36	70,21	49,09	63,27	$\chi^2 = 5,09$ (df-1); $p < 0,05$
Draugai(-ės)	21,82	17,78	23,64	12,24	
Mokytojai	16,36	13,33	10,91	14,29	
Mokyklos psichologas	1,85	6,98	1,85	0	
Kiti man svarbūs žmonės	48,15	62,22	45,45	46,94	
Informacijos priemonės (RTV, internetas)	47,27	55,56	50,91	51,02	
Atvirų durų dienos aukštosiose mokyklose	43,4	38,64	30,19	20,41	

1 lentelė. 2002, 2003, 2004, 2005 m. I kurso studentų profesinės karjeros pasirinkimą lemiantys veiksniai (asmenys) (%)

Veiksniai	Metai				Skirtumas tarp 2004—2005 m.
	2002	2003	2004	2005	
Aš pats	97,56	97,3	97,87	100	
Tėvai (globėjai)	56,1	64,71	59,46	46,94	
Draugai(-ės)	12,2	20,59	33,33	19,15	
Mokytojai	9,76	17,65	18,18	10,42	
Mokyklos psichologas	2,44	8,85	9,68	2,13	
Kiti man svarbūs žmonės	46,34	50,0	56,25	42,55	
Informacijos priemonės (RTV, internetas)	48,78	55,88	63,64	44,68	
Atvirų durų dienos aukštosiose mokyklose	21,95	22,86	47,07	23,4	$\chi^2 = 4,68$ (df-1); $p < 0,05$

2 lentelė. 2002, 2003, 2004, 2005 m. IV kurso studentų profesinės karjeros pasirinkimą lemiantys veiksniai (asmenys) (%)

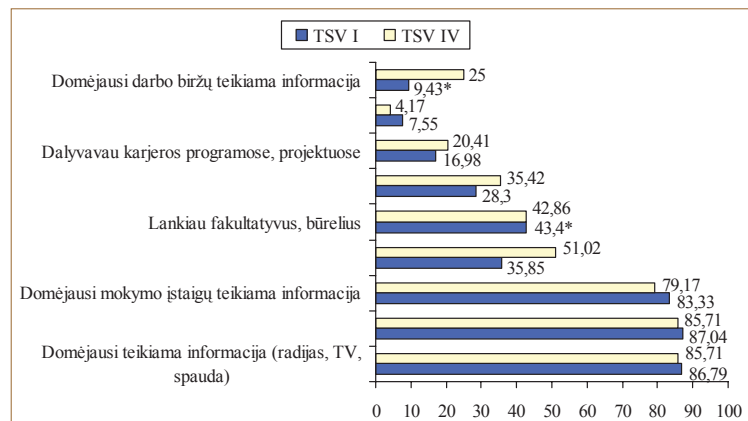
klaustųjų IV kurse (2004—2005 m. m.) teigia, kad per mažai žinojo apie būsimą profesiją, kai su šiuo teiginiu I kurse (2001—2002 m. m.) sutiko tik kiek daugiau nei penktadalis studentų. Nepakankamą pasirengimą, kaip priežastį keisti profesiją, įvardijo kiek daugiau nei dešimtadalis respondentų I kurse (2001—2002 m. m.), kai su šiuo teiginiu IV kurse (2004—2005 m. m.) sutiko beveik pusė respondentų (atsakymų rezultatų skirtumas statistiškai reikšmingas ($p < 0,05$)). Nustatytas statistiškai patikimas skirtumas ($p < 0,01$) tarp respondentų atsakymų I kurse (2001—2002 m. m. jų kiek daugiau nei aštuntadalis) ir IV kurse (2004—2005 m. m. jų kiek daugiau nei trečdalis), kurie profesijos keitimo priežastimi pasirinko teiginį, kad studijos nepateisino lūkesčių. Remiantis gautais rezultatais galima daryti prielaidą, kad studentai po ketverių metų universitetinių profesinių studijų, susidūrę su praktine veikla, šiandieninėse turizmo, sporto industrijose nesijaučia saugūs ir užtikrinti. Besibaigiančios profesinės turizmo ir sporto vadybos specialybės studijos nepateisino jų lūkesčių, ir tai rimtas priekaištas egzistuojančiai ugdymo tvarkai, kuri turėtų būti peržiūreta ir naujai įvertinta, kad studentai, įveikę šios studijų krypties programas, taptų konkurencingiausi besikeičiančiose turizmo ir sporto industrijose, gebėtų sėkmingai tobulėti profesinėje veikloje ir negalvotų apie kitos profesijos ar veiklos pasirinkimą (2 pav.).

Vertindami veiksnius, lėmusius pasirengimą profesinei karjerai, didžioji dauguma respondentų tiek I (2001—2002 m. m.), tiek IV (2004—2005 m. m.) kurse teigia, kad visų pirma domėjosi informacija, teikiama per TV, radiją ir kitas informavimo priemones, stengėsi pažinti save, savo poreikius, domėjosi mokymo įstaigų teikiama informacija. Jei I kurse (2001—2002 m. m.) tik trečdalis respondentų teigė, kad ruošdamiesi savo karjerai jie skaitė papildomą literatūrą (grožinę ir dalykinę), tai su šiuo teiginiu IV kurse (2004—2005 m. m.) sutiko pusė visų apklaustųjų. Daugiau nei trečdalis respondentų tiek I (2001—2002 m. m.), tiek IV kurse (2004—2005 m. m.) teigia, kad ruošdamiesi savo profesinei karjerai lankė fakultatyvus ir būrelius, trečdalis tiek I (2001—2002 m. m.), tiek IV (2004—2005 m. m.) kurso studentų pripažino, kad lankėsi papildomai pas mokytojus (korepetitorius). Penktadalis respondentų IV kurse (2004—2005 m. m.) ir kiek daugiau nei aštuntadalis I kurse teigė, kad dalyvaavo karjeros programose ir projektuose. Nustatytas statistiškai patikimas skirtumas ($p < 0,01$) tarp respondentų atsakymų I kurse (2001—2002 m. m.) — čia tik dešimtadalis respondentų teigė, kad domėjosi darbo biržos teikiama informacija ir IV kurse (2004—2005 m. m.) — čia net ketvirtadalis respondentų pabrėžė, kad domėjosi darbo biržos teikiama informacija (3 pav.).

Vertindami asmenines su profesine karjera susijusias savybes, absoliuti dauguma respondentų IV (2004—2005 m. m.) kurse įvardijo gebėjimą bendrauti ir pasitikėjimą savimi, su tuo sutiko didžioji dauguma respondentų I kurse (2001—2002 m. m.). IV kurse (2004—2005 m. m.) studentai antra savybe pagal svarbą laikė iniciatyvumą, trečia — valios ir ištvermės, puikių intelektualinių gebėjimų reikšmę, o I kurse (2001—2002 m. m.) respondentai antra įvardijo atsakomybės jausmą, trečia — valią ir ištvermę. Mažiausiai svarbūs I kurse (2001—2002 m. m.) studentams buvo puikūs intelektualiniai gebėjimai, tačiau IV kurse (2004—2005 m. m.) mažiausiai svarbiomis studentai laiko tvirtas žinias pasirinktos profesijos srityje ir iniciatyvumą (4 pav., 3—4 lent.).

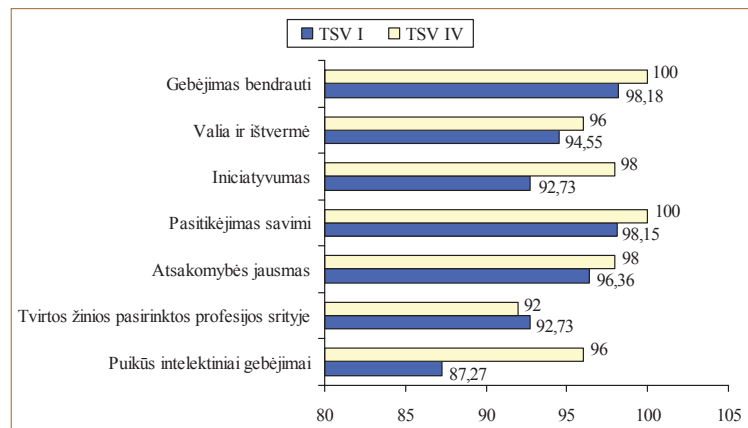
Nustatytas statistiškai patikimas skirtumas ($p < 0,001$) vertinant uždarbio, karjeros ir specialybės prestižo įtaką, renkantis sporto vadybos specialybę. Čia didžioji dauguma respondentų I kurse (2001—2002 m. m.) ir tik du trečdaliai respondentų IV kurse (2004—2005 m. m.) sutiko su teiginiu, kad ateityje galimos didelės perspektyvos įsidarbinant pasirinktos profesijos srityje. Dauguma studentų tiek I, tiek IV kurse sutiko su teiginiu, kad pasirinko specialybę tikėdamiesi ateityje gerai uždirbti, respondentai IV kurse (2004—2005 m. m.) antra pagal svarbą pripažino kūrybiškumo realizavimo galimybes, kai tuo tarpu tie patys respondentai I kurse (2001—2002 m. m.) įvardijo karjeros galimybes pasirinktos profesijos srityje. Daugiau nei du trečdaliai I kurso 2001—2002 m. m.) respondentų

3 pav. Studentų pasirengimą profesinei karjerai lėmusių veiksnių skirstinys (%) 2001—2002 m. m. I kurse ir 2004—2005 m. m. IV kurse

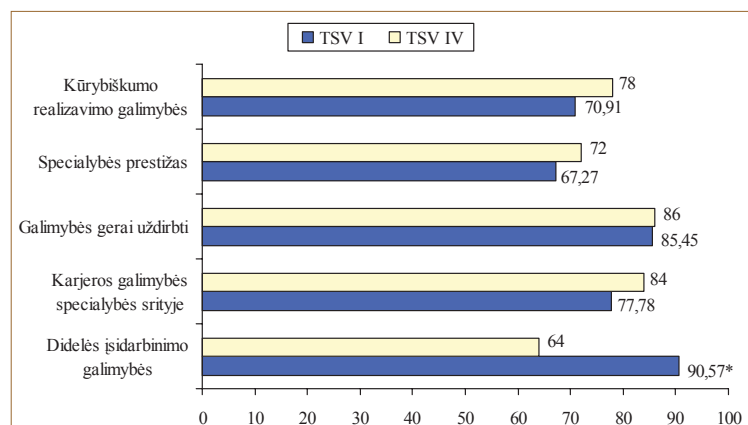

Pastaba. * — statistiškai reikšmingas atsakymų rezultatų skirtumas ($p < 0,05$).

4 pav. Studentų su profesine karjera susijusių asmeninių savybių vertinimo skirstinys (%) 2001—2002 m. m. I kurse ir 2004—2005 m. m. IV kurse

5 pav. Uždarbio, karjeros galimybių bei prestižo įtakos renkantis specialybę skirstinys (%) 2001—2002 m. m. I kurse ir 2004—2005 m. m. IV kurse

Pastaba. * — statistiškai reikšmingas atsakymų rezultatų skirtumas ($p < 0,001$).

Savybės	Metai			
	2002	2003	2004	2005
Puikūs intelektualiniai gebėjimai	87,27	89,13	87,5	96,0
Tvirtos žinios pasirinktos profesijos srityje	92,73	97,87	92,86	98,0
Atsakomybės jausmas	96,36	95,56	100	100
Pasitikėjimas savimi	98,15	100	100	100
Iniciatyvumas	92,73	95,56	92,73	94,0
Valia ir ištvermė	94,55	97,83	89,29	92,0
Gebėjimas bendrauti	98,18	97,78	98,21	100

3 lentelė. 2002, 2003, 2004, 2005 m. I kurso studentų asmeninių su profesine karjera susijusių savybių vertinimas (%)

Savybės	Metai				Skirtumas tarp 2004—2005 m.
	2002	2003	2004	2005	
Puikūs intelektualiniai gebėjimai	95,12	97,3	95,65	96,0	
Tvirtos žinios pasirinktos profesijos srityje	97,56	97,3	95,74	92,0	
Atsakomybės jausmas	97,56	97,3	97,78	98,0	
Pasitikėjimas savimi	100	100	97,83	100	
Iniciatyvumas	95,12	91,89	95,56	98,0	
Valia ir ištvermė	92,68	91,89	81,82	96,0	$\chi^2 = 5,02$ (df-1); $p < 0,05$
Gebėjimas bendrauti	100	91,89	97,73	100	

4 lentelė. 2002, 2003, 2004, 2005 m. IV kurso studentų asmeninių su profesine karjera susijusių savybių vertinimas (%)

rečiausiai sutiko su teiginiu, kad renkantis profesiją įtaką padarė specialybės prestižas, o IV kurse (2004—2005 m. m.) du trečdaliai respondentų teigė, kad mažiausią įtaką renkantis profesiją jiems padarė nuomonė apie dideles įsidarbinimo galimybes pasirinktos profesijos srityje (5 pav.).

REZULTATŲ APTARIMAS

Atsižvelgiant į tai, kad šiandienos pasaulis yra apibūdinamas kaip nuolatinės kaitos vyksmas, bendrieji globalizacijos, informacinių ir komunikacinių technologijų raidos, informacijos valdymo ir naujų vadybinių sprendimų atsiradimas lemia naujosios švietimo — ugdymo profesinei veiklai sistemos atsiradimą. Čia svarbiausi šiandienos uždaviniai tokie: naujoji mokymo(-si) paradigma; ugdymo kokybė, kuri garantuotų žmonių įsidarbinimą pagal specialybę visoje Europoje; bendrosios Europinės aukštojo mokslo zonos sukūrimas.

Profesijos pasirinkimas ir karjera, kaip žmogaus veiklų seka per visą jo gyvenimą, yra procesai, kuriuos lemia įvairūs ekonominiai, socialiniai, politiniai, kultūriniai, psichologiniai ir kiti veiksniai. Šių dienų žmogus dirba besikeičiančiame pasaulyje, kuris įvairių mokslininkų (Druker, 1993; Fullan, 1998; Harqreaves, 1999) vadinamas postmoderniuoju amžiumi.

Šiuolaikinei karjeros sampratai būdinga daug didesnė, lyginant su tradicine, asmeninė iniciatyva, jos planavimo ir realizavimo kompetencija, atsakomybė už priimtus sprendimus. Suvokimas, kad karjera daro įtaką profesiniam išsivertinimui, yra

susijęs su pokyčiais organizacijos veikloje. Veiklos sėkmę lemia praktikos ir teorijos vienovė, pastaruoju metu įvardijama kaip naujas mąstymas, kuris, pasak R. B. Denhardt (2001), galėtų būti apibūdinamas kaip pokyčių neišvengiamumo suvokimas, gebėjimas suprasti, kas provokuoja pokyčius, kaip galima racionaliai panaudoti pokyčius, kaip išmokti juos pripažinti ir su jais tvarkytis.

Nevienodai išplėtotą sporto struktūrą ir infrastruktūrą skirtinguose Lietuvos regionuose apsunkina profesinio tobulėjimo, profesinio išsivertinimo siekimą, juolab kad ligi šiol nesukurtas tęstinio ugdymo mechanizmas. Tai sudaro prielaidas kisti tradicinei karjeros sampratai, nes dauguma šiuolaikinių sporto organizacijų neprisiima atsakomybės ne tik už darbuotojų kilimą karjeros laiptais, bet ir už jų karjeros saugumą, stabilumą bei tęstinumą. Vadinasi, tradicinę karjeros sampratą, kurioje dominuoja organizacija, pakeičia asmeninės karjeros modelis, kuomet pats asmuo planuoja, organizuoja, valdo ir kontroliuoja „visą gyvenimą trunkantį darbo ir mokymosi vadybos procesą“ (Watts, 1995).

Šiuolaikiniame žinių ir informacijos pasaulyje, Lietuvoje vis labiau ryškėjant europinėms tendencijoms, nuolat kinta ir sudėtingėja sporto vadybininkų darbinė veikla, o priimami sprendimai neretai turi didelę reikšmę ne tik sporto organizacijos nariams, bet ir aplinkai. Taigi didėja ir nuolat kinta reikalavimai dirbančių sporto vadybininkų kompetencijai. Sporto vadybininko darbas nėra suprantamas tik kaip tam tikrų funkcijų atlikimo procesas, sporto vadybininko veikla akcentuoja ne tik darbininkų funkcijų atlikimą, bet ir paties žmogaus, kaip as-

menybės, apsisprendimą pasirinkti, kokiais metais veikti, kaip laiku priimti sprendimus, kokius pokyčius inicijuoti, kad galutinis veiklos rezultatas būtų pasiektas efektyviausiu keliu.

Nuolat kintanti aplinka ir didėjantys reikalavimai sporto vadybininko profesijai, profesinei veiklai reikalauja specifinio požiūrio į sporto vadybininkų profesinį rengimą. Visų pirma yra apibūdinamas suteikiama profesine kvalifikacija, įgyjama kompetencija, reikalavimais, kuriuos kelia šiuolaikinė rinka, rengiamų ateities sporto vadybininkų mokymosi ir jau šiuo metu dirbančių sporto sektoriuje vadybininkų kvalifikacijos kėlimo poreikiais.

Remiantis gautais rezultatais galima daryti prielaidą, kad studentai po ketverių metų universitetinių profesinių studijų, susidūrę su praktine veikla, šiuolaikinėje turizmo, sporto industrijose nesijaučia saugūs ir užtikrinti. Besibaigiančios profesinės turizmo ir sporto vadybos specialybės studijos pagal senąją programą nepateisino jų lūkesčių, tad egzistuojanti profesinio ugdymo sistema turi būti peržiūreta ir naujai įvertinta, kad studentai, įveikę šios studijų krypties programas, taptų konkurencingiausi besikeičiančiose turizmo ir sporto industrijose, gebėtų sėkmingai tobulėti profesinėje veikloje ir negalvotų apie kitos profesijos ar veiklos pasirinkimą.

Apibendrinus tyrimo rezultatus išryškėja džiuginanti tendencija: visų apklaustųjų respondentų nuomonė apie profesinę karjerą yra teigiama. Tai leidžia daryti prielaidą, kad jų pastangos ugdomajame procese bus nuoširdžios ir sudarys sąlygas sėkmingam sporto vadybininkų profesinio rengimo vyksmui.

Išryškėjo neigiamos tendencijos sporto vadybininkų profesinio universitetinio lavinimo procese. I kurso (2001—2002 m. m.) ir IV kurso (2004—2005 m. m.) studentų nuomonės palyginimas negali būti traktuojamas vienareikšmiškai, kadangi tai jau benueinančios senosios TSV studijų programos vertinimas. Todėl negalima vienareikšmiškai vertinti ir visų nagrinėjamų metų I kurso respondentų nuomonės, nes 2002 ir 2003 m. respondentai dar pradėjo studijas pagal egzistuojančią senąją TSV studijų programą, o 2004 ir 2005 m. pirmakursiai jau mokėsi pagal naująją.

IŠVADOS

Remiantis gautais rezultatais galima daryti prielaidą, kad studentai po ketverių metų universitetinių profesinių studijų, susidūrę su praktine veikla, šiuolaikinėje turizmo, sporto industrijose nesijaučia saugūs ir užtikrinti.

Besibaigiančios profesinės turizmo ir sporto vadybos specialybės studijos pagal senąją programą nepateisino jų lūkesčių, tad egzistuojanti profesinio ugdymo sistema turi būti peržiūreta ir naujai įvertinta, kad studentai, įveikę šios studijų krypties programas, būtų konkurencingiausi besikeičiančiose turizmo ir sporto industrijose, gebėtų sėkmingai tobulėti profesinėje veikloje ir negalvotų apie kitos profesijos ar veiklos pasirinkimą. Visgi įvardydami priežastis, dėl kurių ketina keisti profesiją, beveik pusė tos pačios grupės respondentų I kurse (2001—2002 m. m.) ir IV kurse (2004—2005 m. m.) sutiko su teiginiu, kad bus sunku įsidarbinti, ir teigia, kad per mažai žinojo apie būsimą profesiją, kai su šiuo teiginiu I kurse (2001—2002 m. m.) sutiko tik penktadalis studentų.

Didžioji dauguma I kurso (2001—2002 m. m.) ir IV kurso studentų (2004—2005 m. m.) kaip veiksnius, labiausiai lėmusius jų pasirengimą profesinei karjerai, išskyrė informaciją, teikiamą per TV, radiją ir kitas informavimo priemones.

Vertindami asmenines su profesine karjera susijusias savybes absoliuti dauguma respondentų IV kurse (2004—2005 m. m.) įvardijo gebėjimą bendrauti ir pasitikėjimą savimi, antra nurodė iniciatyvumą, trečia — valios ir ištvermės bei puikių intelektualinių gebėjimų reikšmę. I kurse (2001—2002 m. m.) didžioji dauguma respondentų įvardijo gebėjimą bendrauti ir pasitikėjimą savimi, antra — atsakomybės jausmą, trečia — valią ir ištvermę.

Vertindami uždarbį, karjeros ir specialybės prestižo įtaką, renkantis sporto vadybos specialybę, didžioji dauguma respondentų I kurse (2001—2002 m. m.) ir du trečdaliai IV kurse (2004—2005 m. m.) sutiko su teiginiu, kad ateityje galimos didelės perspektyvos įsidarbinant pasirinktos profesijos srityje, nustatytas statistiškai patikimas rezultatų skirtumas ($p < 0,001$).

LITERATŪRA

Adamonienė, R., Daukilas, S., Krikščiūnas, B., Maknienė, I., Palujanskienė, A. (2001). *Profesinio ugdymo pagrindai*. Vilnius.

Adomaitienė, J. (2002). *Bendrujų gebėjimų ir pozityvaus požiūrio į mokymąsi visą gyvenimą ugdymas projektu metu rengiantis profesijai: daktaro disertacijos santrauka*. Kaunas.

Beccarini, C. (2000). Universiteto ryšiai su sporto organizacijomis. *Tęstinio ugdymo svarba sporto ir rekreacijos administratoriams: tarptautinio seminaro pranešimų medžiaga* (pp. 35—40). Kaunas: LKKA.

Čingienė, V., Krikštaponytė, I., Laskienė, S. (2003). Sportininkų rengimo vadybos ypatumai. *Sporto mokslas*, 2 (32), 71—75.

- Denhardt, R. B. (2001). *Viešųjų organizacijų teorija*. Vilnius: Algarvė.
- Drucker, P. F. (1993). *Post-Capitalist Society*. New York: Harper Business.
- Elias, P., Birch, M. (1994). *International Standard Classification of Occupations (ISCO-88)*. A Guide for Users.
- Fullan, M. (1998). *Pokyčių jėgos*. Vilnius: Tyto Alba.
- Harqreaves, A. (1999). *Keičiasi mokytojai, keičiasi laikai*. Vilnius: Tyto Alba.
- Laskienė, S. (2003). Šiuolaikinės sporto organizacijos vadybiniai aspektai. *Ugdymas. Kūno kultūra. Sportas*, 2 (47), 37—43.
- Miškinis, K. (2000). *Kūno kultūros ir sporto specialistų rengimo tobulinimas: monografija*. Kaunas: LKKA.
- Mokymosi visą gyvenimą memorandumas*. (2001). Vilnius: Lietuvos švietimo ministerija.
- Savickienė, A. (2000). *Profesinės karjeros pasirinkimas. Jaunimo aspiracijos ir realybė: magistro darbas*. Kaunas: LKKA.
- Le Roux, N., Chantelat, P., Camy, J. (1999). Sport and employment in Europe. Final report. *European Network of Sport Science Institutes — European Observatory of Employment in Sport*.
- Watts, T. (1995). New Models of Learning, Work and Careers: An International Perspective. *Guidance and Counseling*, Vol. 10, Issue 3.

FEATURES AND PERSONAL CHARACTERISTICS RELATED TO SPORTS MANAGER CAREER INFLUENCING THE PROFESSIONAL CAREER SELECTION

Irena Valantiniene, Lina Eidukaitiene
Lithuanian Academy of Physical Education, Kaunas, Lithuania

ABSTRACT

The analysis of sports managers professional career selection at the beginning of process of university professional studies (Ist year) and at the end (IVth year) (based on the example of tourism and sports management profession at the Lithuanian Academy of Physical Education) is presented in this article. The research aimed to identify internal and external factors influencing the professional career selection of sports managers. The scientific problem was that we were unable to find any identification of factors and personal characteristics that influence professional preparation of sports managers in relation to the years of studies of students in research papers.

Research sample consisted of 203 Ist year students and 195 IVth year students. The students were chosen by the principle of nonprobability accidental selection. A modified questionnaire was made on the basis of the questionnaire “Profession” made up by the Sociology Department of Vytautas Magnus University (Savickienė, 2000), which let to determine the features influencing the students’ professional career planning and the choice of tourism and sports management profession, to investigate their personal characteristics and (in the opinion of students) — the characteristics related to the manager’s professional career, professional values, which would let to seek the career, and the shortage of information related to professional career of manager.

The majority of the Ist year (2001—2002) students (86.79%) and the IVth year (2004—2005) students (85.71%) mentioned information on TV, radio and other information sources as factors which influenced their preparation for professional career, they tried to know themselves and their needs better and they were interested in the information provided by the institutions of education.

By evaluating personal characteristics related to the preparation for professional career the absolute majority (100%) of the respondents in the IVth (2004—2005) year mentioned communication skills and confidence, 98.18% of the respondents in the Ist year (2001—2002) agreed with that. In the second place the students who were in the IVth year (2004—2005) mentioned initiative, in the third place — will and endurance, and the importance of intellectual skills. The students in the Ist year (2001—2002) mentioned responsibility in the second place, and will and endurance — in the third place.

Keywords: professional preparation, career, sports management.

Gauta 2007 m. kovo 6 d.
Received on March 6, 2007

Priimta 2007 m. birželio 13 d.
Accepted on June 13, 2007

Irena Valantiniene
Lietuvos kūno kultūros akademija
(Lithuanian Academy of Physical Education)
Sporto g. 6, LT-44221 Kaunas
Lietuva (Lithuanian)
Tel. +370 37 203489
E-mail i.valantiniene@lkka.lt